

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

25.12.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29 листопада 2022 року, протокол № 15

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ від 18 грудня 2025 року

Присутні:

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В. (*головуюча*); професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О., професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Хабло О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кулик М.Й.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В. (*науковий керівник*); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Соловйов Е.П.; аспірант заочної форми навчання Семотюк С.Д.;

кафедра криміналістики та судової медицини: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О. (*рецензент*); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.;

кафедра кримінології та інформаційних технологій: професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Кулакова Н.В. (*рецензент*);

кафедра кримінальної юстиції ННПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Письменний Д.П.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Галаган О.І.; професор кафедри, кандидат

юридичних наук, доцент Никоненко М.Я.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Степанова Г.М.;

відділ організації наукової діяльності:

провідний науковий співробітник відділення організації наукової роботи здобувачів вищої освіти, доктор юридичних наук, доцент Павленко С.О.;

Були присутні 4 доктори наук та 13 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувачку Семотюк Софію Дмитрівну, яка доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, здобувачкою доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення.

Кримінальна процесуальна система зазнає кардинальних змін у кожному нову історичну епоху. Нині реформування системи захисту прав дітей, включаючи спеціальну освіту, передбачає підготовку компетентних дорослих в усіх дотичних сферах, починаючи з інспекторів Служби освітньої безпеки, психологів та ювенальних слідчих Національної поліції України.

Водночас задля реалізації суспільного спротиву окремого жахливого виду злочинності щодо дітей, а саме – злочинів на сексуальному ґрунті, Офіс Генерального прокурора України сформував Реєстр засуджених за вказані злочини щодо малолітніх потерпілих, оскільки щодо цієї найуразливішої категорії малолітніх дітей, на жаль, спостерігається суттєве збільшення росту злочинності.

За даними Офісу Генерального прокурора України відносно понад 500 осіб внесені відомості до Єдиного реєстру засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи. Створений Реєстр стає дієвим кроком для припинення таких злочинів. Відповідно до поданої оприлюдненої інформації «до нього увійшли також і ті, чия судимість за злочини знята або погашена в установленому законом порядку...до Реєстру внесено дані про всіх кривдників дітей, які вчинили злочини до його створення. Це більш ніж 600 злочинців».

Офіс Генерального прокурора України неодноразово звертав увагу на поширення інформації щодо належного реагування правоохоронних органів на випадки порушення прав дітей та посиленої уваги до них. Резонансними є випадки, що висвітлені в медіа, до прикладу, про гвалтування на Київщині малолітньої дитини – власної доньки, матір'ю зі співмешканцем ; про трьох неповнолітніх на Закарпатті, які вчинили сексуальне насильство над неповнолітньою ; про три довічні вироки за фактами найтяжчих злочинів проти дітей на Харківщині та Дніпропетровщині ; про запрошення віддаленого знайомого 7-ми річної дитини в автомобіль для примушування зйомки порноконтенту в Києві ; справу про вбивство Максима Матерухіна на фунікулері в Києві . На всі ці випадки держава мусить запровадити рішучі дії, оскільки непокарання злочинців або їх латентність призводить до іншого протилежного ефекту – суїциду серед дітей.

Основна моральна вимога застосування норм кримінального процесуального законодавства будь-якою вповноваженою особою повинна полягати в такому простому формулюванні, що для потерпілої дитини будь-який захист буде недостатнім, якщо в межах людських відносин не зроблено все можливе. В цьому аспекті представлена робота є спробою розв'язання тих «болючих» проблемних питань, що постають перед уповноваженими службовими особами під час реалізації моральних засад доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх потерпілих.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є першим у вітчизняній науці комплексним монографічним дослідженням щодо з'ясування моральних засад доказування за участю неповнолітніх потерпілих в досудовому розслідуванні, у якому сформульовано низку наукових положень і рекомендацій, що вирізняються науковою новизною, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Незважаючи на ґрунтовний внесок сучасних авторів в аналіз проблем захисту прав дітей, на сьогодні комплексного дослідження, присвяченого з'ясуванню моральних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих, не здійснювалося.

Основні положення, що виносяться на захист:

- розроблено визначення поняття «моральна допустимість доказу», під яким розуміється вимога закону, що пред'являється до форми доказів, властивість, яка не вступає в суперечність із правовими основами доказової діяльності, що означає відповідність порядку його отримання, закріплення загальноновизнаними морально-етичними вимогами;

- запропоновано авторську систематизацію причин виникнення морально-етичних проблем доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього потерпілого, до яких віднесено: мінімізацію переліку слідчих (розшукових) дій; відсутність учасників кримінального процесу, чії права повинні забезпечуватися під час кримінального провадження, та неможливість забезпечити їх недостатню процесуальну дієздатність; відсутність процесуальних підстав для залучення та допуску захисників та представників; обмеженість термінів ухвалення рішення тощо.

– запропоновано розглядати принцип синергії як моральної засади кримінального провадження, що представляє базову необхідність у об'єднанні зусиль різних відомств та організацій з метою захисту прав потерпілих неповнолітніх та дітей з особливими потребами, перш за все, в умовах воєнного стану;

– визначено необхідність формування інституту захисту прав потерпілих дітей як предтечі захисту прав людини;

– акцентується увага на врахуванні вповноваженими особами трьох основних складників під час проведення процесуальних дій з потерпілою дитиною: варіабельність індивідуального вікового психологічного розвитку; існування кризових вікових періодів, для кожного з яких відбуваються свої особливості та симптоми, схильності та особливості поведінки потерпілої дитини, що повинні викликати настороженість та привести її до психолога;

– визначено основну моральну вимогу «*primum non nocere*», в підтвердження якої в роботі наводяться рішення суду на захист ментального здоров'я потерпілих дітей.

Емпіричну основу дослідження становлять результати аналізу судово-слідчої практики, дані узагальнень судових рішень, які містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень, дані офіційної статистичної звітності Офісу Генеральної прокуратури та МВС України за 2022–2024 рр. за темою дослідження; результати вивчення 218 кримінальних проваджень і результатів аналізу 386 обвинувальних вироків за участю потерпілих дітей (Вінницька, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернівецька та м. Київ); зведені результати опитувань 248 респондентів (слідчих, дільничних офіцерів поліції, працівників ювенальної превенції та працівників служб у справах дітей).

Дякую за увагу!

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Галаган О.І.: Яких вимог необхідно дотримуватися з метою функціонування правового механізму, що втілює моральні (морально-етичні установки) у доказуванні у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих?

Відповідь: Дякую за запитання. Функціонування правового механізму, що втілює моральні (морально-етичні установки) у доказуванні у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих, на нашу думку, можливе за дотримання таких вимог, як: стримане та шанобливе ставлення до учасників слідчих (розшукових) дій; культура провадження слідчої (розшукової) дії та проведення розслідування в цілому; усвідомлення важливості стадії досудового розслідування для судового розгляду; неприпустимість обвинувального ухилу, тенденційності, упередженого ставлення до когось із учасників кримінального процесу; неприпустимість демонстрації процесуальної переваги, значущості; наявність належного рівня правосвідомості слідчого; дотримання норм кримінального законодавства, зокрема тих, в яких містяться розпорядження

морально-етичного характеру; пропорційність та виправданість правообмежень, що допускаються під час слідчих (розшукових) дій; урахування фактичних особливостей слідчої (розшукової) дії щодо складу його учасників; розумний та зважений підхід до визначення правового режиму та фактичного стану об'єктів, на території яких проводиться слідча (розшукова) дія.

Хабло О.Ю.: Ви говорите про три складники, про які варто пам'ятати та враховувати під час досудового розслідування, щоб не зашкодити дитині?

Відповідь: Дякую за запитання. Для потреб кримінального процесу щодо спілкування з дитиною потерпілою ми виділили три складники, про які варто пам'ятати та враховувати під час досудового розслідування, щоб не зашкодити дитині ще раз (перший раз шкода була завдана кримінальним правопорушенням щодо неї).

Отже, уповноважена службова особа повинна розуміти: варіабельність індивідуального вікового психологічного розвитку; існування кризових вікових періодів, для кожного з яких відбуваються свої особливості; симптоми, схильності та особливості поведінки потерпілої дитини, які повинні викликати настороженість та привести її до психолога.

На нашу думку, наведений список не є вичерпним, але це основні орієнтири для того, щоб під час досудового розслідування не зашкодити дитині. Водночас особливо важливою гарантією морально-етичного змісту є отримання орієнтувальної інформації про дитину у вигляді її більш сильних рис характеру та інтелекту. Через розуміння сильних сторін потерпілої дитини краще можливо знайти підхід до неї, зробити адаптацію успішною, дружньою і, як результат, допомогти їй та забезпечити захист її інтересів.

Хахуцяк О.Ю.: Які конкретні пропозиції до ст. 485 КПК України Вами запропоновані і у чому вони полягають?

Відповідь: Дякую за запитання. Дійсно нами запропоновано внесення змін до ст. 485 КПК України і вважаємо доцільним внести зміни щодо встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Відтак, варто внести зміни й до назви статті, а також до її змісту. Пропонуємо, щоби назва статті визначалася як «Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх». Таке формулювання дозволить зрозуміти, що обставини, які будуть установлені, стосуються водночас і потерпілого. Наприклад, ч. 1 п. 1 ст. 485 КПК України визначає необхідність установити стан здоров'я. Це буде важливо й для встановлення потерпілого, оскільки може з'ясуватися, що він є дитиною з особливими потребами, що й стало приводом скоєння щодо нього кримінального правопорушення, оскільки він не здатний себе захистити чи зрозуміти взагалі те, що відбувається.

Отже, пропонуємо зміст ст. 485 викласти у такій редакції:

Стаття 485. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх

1. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, також з'ясовуються:

1) повні й всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати під час індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

2. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, за участю неповнолітніх потерпілих, також з'ясовуються:

1) повні й всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку (можливі особливі потреби), інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати під час індивідуалізації;

2) умови життя та виховання потерпілого.

Павленко С.О.: Які етапи розслідування досліджуваного кримінального правопорушення Ви розглядаєте?

Відповідь: Дякую за запитання. Назвіть будь ласка класифікацію етичних основ (вимог) кримінальної процесуальної діяльності слідчого:

1) моральні норми (вимоги), що не закріплені в офіційних документах, які вбирають в себе дуже широке коло звичаїв та правил, що діють в кримінальному судочинстві, торкаються неформальних, але етично витриманих стосунків між учасниками кримінального процесу. Це те, що йменується почуттям громадянського, професійного обов'язку, сумління, внутрішньої культури. Моральні норми і принципи цієї групи засновані на добрі та злі, справедливості та гуманізмі, обов'язку та сумлінності, об'єднуються в систему поглядів і переконань слідчого;

2) моральнісні (етичні) норми, які закріплені в присягах, моральних кодексах;

3) моральнісні цінності, які закріплені в правових актах, що регулюють кримінальне судочинство;

4) моральні норми, що отримали визнання та закріплення на міжнародному рівні.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.

Дисертація Семотюк Софії присвячена актуальній у науці кримінального процесуального права темі, оскільки в умовах розбудови України як демократичної, правової держави одним із першочергових завдань є утвердження прав, свобод і законних інтересів людини, забезпечення верховенства права, законності, рівності усіх громадян перед законом і судом, тощо. Саме тому на шляху кардинального оновлення кримінального

процесуального законодавства України перед науковою спільнотою, юристами та практиками виникає потреба в розробці та запровадженні не декларативних, а дійсно дієвих законодавчих положень, спрямованих на вирішення завдань кримінального провадження. З огляду на це, потребують вдосконалення проблемні питання, пов'язані із здійснення ефективного механізму захисту прав неповнолітніх під час доказування у кримінальних провадженнях, зокрема, визначенню та реалізації моральних засад.

Обрана дисертантом тема дослідження є доволі актуальною та потребує подальших наукових розвідок з метою напрацювання відповідних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Незважаючи на вагомий внесок учених у дослідженні проблем здійснення доказування за участю неповнолітніх, їх наукові пошуки стосувалися лише окремих аспектів, проте, морально-етичні засади такого виду доказування лишилися недослідженими.

Для досягнення поставленої мети і завдань дослідження Софія Семотюк правильно визначила *об'єкт, предмет і методи дослідження*, які уміло використала при вирішенні конкретних проблем теоретичного та практичного характеру. Автором уміло використані різні *загальнонаукові та спеціальні методи* наукового пізнання.

Дисертант має достатній загальний рівень розвитку та професійно грамотно володіє вибраним арсеналом дослідження, що в кінцевому результаті дозволило йому логічно сформулювати *наукову новизну*, яка полягає в тому, що робота є спеціальним комплексним дослідженням теоретичних і прикладних проблем реалізації моральних засад під час доказування у кримінальних провадженнях за участю дітей.

За результатами проведеного дослідження автором сформульовано та обґрунтовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства, а також правозастосовної практики з урахуванням норм моралі.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджено й використовуються у: науково-дослідній роботі – для подальшої розробки, опрацювання й вирішення проблемних питань, пов'язаних із реалізацією моралі під час доказування за участю потерпілих дітей; правотворчості – для формування науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення кримінального процесуального законодавства; правозастосовній діяльності – для надання методичних рекомендацій практичним працівникам у застосуванні закону з питань процесуального порядку та реалізації моралі під час доказування за участю потерпілих дітей; освітньому процесі – при підготовці робочих програм, методичних матеріалів та викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Основи кримінальної процесуальної діяльності», «Докази і доказування у кримінальному провадженні», а також підготовці підручників і навчальних посібників із зазначених юридичних дисциплін.

За час підготовки роботи Семотюк Софія Дмитрівна зарекомендувала себе з позитивної сторони, самостійно підготувала 14 наукових праць, серед яких чотири статті опубліковано в юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом МОН України та десять тез доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Семотюк Софія виконала у повному обсязі.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом, оформлення. Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні» містить нові наукові положення і висновки, які в сукупності розв'язують важливе теоретико-прикладне завдання.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію, є самостійною, завершеною кваліфікованою працею. Дослідження виконано зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою.

Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам, тому Семотюк С.Д. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, доцент Антощук А.О. В умовах високого динамізму соціальних потрясінь, в яких перебуває наразі Україна, зростає кількість потерпілих дітей. За різноманітними складами злочинів, скоєних щодо дітей, статистика вражаюча. Лише за ст. 166 КК України (злісне невиконання батьківських прав) за даними офісу Генеральної прокуратури України, у 2019 р. до ЄРДР внесено 1 270 фактів за ознаками злочину, передбаченого статтею 166 КК України, і лише 77 обвинувальних актів органами досудового розслідування було направлено до суду; 2020 р. – 60 обвинувальних актів у 1 322 провадженнях; 2021 р. – 43 обвинувальні акти у 1 166 випадках, у 2022 р. – 33 обвинувальні акти у 759 випадках; у 2023 р. – 7 обвинувальних актів у 72 випадках. Така незначна кількість направлених обвинувальних актів свідчить про наявність певних проблем, які виникають під час досудового розслідування. Проте оцінити реальні масштаби таких протиправних дій дуже складно, адже більшість таких фактів залишається латентними. І це лише статистика скоєних злочинів найближчими до дітей людьми. Про кількість злочинів проти дітей за іншими складами злочинів складно говорити через ті військові протистояння, що відбуваються наразі.

Варто стверджувати, що розслідування злочинів проти дітей є пріоритетом держави, адже діти – наше майбутнє.

Постійне зростання кількості вчинених злочинів цієї категорії зумовлює необхідність у пошуку шляхів вдосконалення протидії цим видам протиправних діянь. Це потребує комплексного підходу, який поєднує зусилля правоохоронних органів, урядових, міжурядових, громадських та міжнародних

організацій, діяльність яких спрямована на охорону прав, свобод та законних інтересів дитини

Подана на рецензування робота представляє цікавий підхід до розв'язання морально-етичних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю потерпілих неповнолітніх.

Робота є комплексним дослідженням проблематики правового забезпечення та реалізації етичних норм у кримінальних провадженнях за участю дітей. В ній вміло детерміновано етику та її роль у регламентації кримінальних процесуальних відносин щодо неповнолітніх. Охарактеризовано етику кримінального процесуального доказування за участю дітей. Робота містить висвітлення спірних питань дотримання вимог професійної етики та дієві науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення та практики застосування етичних норм в доказуванні за участю дітей.

В роботі автор акцентує увагу на синергетичному ефекті в діяльності по захисту прав потерпілої дитини, акцентуючи увагу на унікальності існування конкретної дитини в середовищі, створенні належних умов виховання, розвитку, життя як всіх в цілому, так і кожної конкретної дитини відповідно до її досвіду та світосприйняття, ставлення до того, що було скоєне проти неї тощо.

Дисертант приходять до висновку, що «захист прав дітей відбувається як предтеча формування захисту прав людини. Це є лакмус подальших дій, що спрямовані на захист людини, початок високої ідеї, що справедливо вважається пріоритетною в Україні. Особливо наразі, під час воєнного стану, відбувається особливе об'єднання зусиль всіх відомств для допомоги/захисту дітей».

Розроблено шкалу, що обумовлюється психологічними особливостями криз дітей відповідно до групи, в якій знаходиться дитина.

Так, діяльність уповноважених суб'єктів спрямована на захист та відновлення порушених прав та інтересів дитини й здійснюється за наступними напрямками: 1) захист прав та інтересів потерпілих дітей, які отримали статус внутрішньо переміщеної особи; 2) захист прав та інтересів потерпілих дітей, які залишились на тимчасово окупованих територіях та на територіях де ведуться активні бойові дії; 3) захист прав та інтересів потерпілих дітей, які знаходяться за межами території України» та 4) захист прав дітей, які знаходяться на території України. Отже, реалізація етичних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю потерпілих дітей в кожній групі має свій відбиток та накладає специфічні способи реалізації.

Водночас автор приходять до висновку, що під час розслідування кримінальних правопорушень за участю потерпілої дитини пошук та систематизація історії дитини видається мультисенсорною операцією, що вимагає від правоохоронців дбайливого, уважного та наполегливого використання всіх процесуальних засобів та багато часу. Планування та пошук інформації з відкритих джерел є ключовими першочерговими діями. Крім цього, автор є прибічником спрощеного допиту потерпілої дитини та доводить необхідність активного впровадження практики ст. 225 КПК України, тобто

використання процедури допиту потерпілої дитини під час досудового розслідування за участю слідчого судді.

Запропоновано авторську систематизацію причин виникнення морально-етичних проблем доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього потерпілого, до яких віднесено: мінімізацію переліку слідчих (розшукових) дій; відсутність учасників кримінального процесу, чії права повинні забезпечуватися під час кримінального провадження, та неможливість забезпечити їх недостатню процесуальну дієздатність; відсутність процесуальних підстав для залучення та допуску захисників та представників; обмеженість термінів ухвалення рішення тощо.

В цілому, дисертаційну роботу слід розглядати як завершену комплексну самостійну працю.

Висновок: з урахуванням доопрацювань рекомендувати дисертацію Семотюк Софії Дмитрівни на тему: «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні» до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Кулакова Н.В.

Серед основних актів міжнародного права, що забезпечують охорону прав дітей, та порушення норм яких необхідно встановити під час розслідування злочину, можна назвати Декларацію прав дитини, проголошену Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року та Конвенцію про права дитини, яка ратифікована 21 лютого 1990 року та набула чинності 27 вересня 1991 року.

Зокрема, в ст. 51 Конституції України зазначено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою, а ст. 52 безпосередньо спрямована на попередження насильства над дітьми, згідно з якою будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідується законом. Водночас законодавчим актом, який безпосередньо покликаний для забезпечення прав дитини, є Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 року, який являє собою спеціальний акт законодавства в галузі захисту прав дитини та недопущення насильства щодо неї. Відповідно до цього нормативного документа, охорона дитинства визначається стратегічним загальнонаціональним пріоритетом і має на меті забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні.

В своїх доробках раніше (а саме в монографії, що була видана у співавторстві з Поліною Зеленьк) ми зазначали, що запобіганню кримінальним правопорушенням, що посягають на життя та здоров'я дитини в Україні, неодноразово приділялась увага вчених різних галузей права та психології.

Робота Софії Семотюк поцілена на розв'язання та вирішення кримінальних процесуальних проблем доказування за участю потерпілих дітей. І треба визнати, що питання визначення саме моральних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих на рівні дисертації розглянуто вперше . Водночас їх з'ясування та складність реалізації набуває гостроти особливо сьогодні, в умовах воєнного стану. Ці фактори

обумовлюють актуальність представленого Софією наукового дослідження. Враховуючи, що значна кількість НПА, інструкцій, міжнародних актів, призводять до дублювання одних функцій кількома суб'єктами органів влади або місцевого самоврядування, закономірністю стає велика кількість колізій, що неминуче призводить до конкуренції правових норм. При цьому залишаються досить значні прогалини в законодавстві, які сприяють уникненню відповідальності винних осіб. В цьому аспекті робота є цікавою, оскільки піднімає морально-етичні настанови, авторитет яких, як зазначає дисертант, є нескінченно вищим.

Подана на рецензування дисертаційна робота посилена за рахунок власного досвіду дисертанта під час розслідування кримінальних правопорушень за участю дітей. Виклад матеріалу є послідовний, логічний. Питання, що висвітлено в праці, підтверджуються достатньою емпіричною базою та опрацьованою кількістю наукових та спеціальних джерел, міжнародних актів, практики Європейського Суду з прав людини.

Висновок: рекомендувати дисертацію Семотюк Софії Дмитрівни на тему: «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні» до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь: професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О., професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Хабло О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кулик М.Й.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Патик Л.Л.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Курилін І.Р.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Семенов В.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Хабло О.Ю.

Семотюк С.Д. Висловила подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та слушні поради.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні»

Дисертація Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Кримінальна процесуальна система зазнає кардинальних змін у кожному нову історичну епоху. Нині реформування системи захисту прав дітей, включаючи спеціальну освіту, передбачає підготовку компетентних дорослих в усіх дотичних сферах, починаючи з інспекторів Служби освітньої безпеки, психологів та ювенальних слідчих Національної поліції України.

Для виконання зазначених завдань у державі реалізовується Національна стратегія захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року та затверджено операційний план заходів з її реалізації у 2025–2028 роках, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 р. № 708-р.

За офіційними даними, з лютого 2022 року державою захищено права та інтереси 8608 дітей, з яких більше половини постраждали від війни. До суду скеровано обвинувальні акти щодо вчинення 4033 злочинів проти дітей, засуджено 1613 осіб. Зареєстровано 867 кримінальних проваджень, пов'язаних зі злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Скеровано до суду 541 обвинувальний акт, вирoki отримали 240 осіб. Також із метою захисту прав і свобод дітей у минулому та поточному роках до суду пред'явлено 858 позовів на суму понад 7,2 млрд грн, з яких на цей час задоволено 635 позовів на суму понад 1,58 млрд грн.

Водночас задля реалізації суспільного спротиву окремого жахливого виду злочинності щодо дітей, а саме – злочинів на сексуальному ґрунті, Офіс Генерального прокурора України сформував Реєстр засуджених за вказані злочини щодо малолітніх потерпілих, оскільки щодо цієї найуразливішої категорії малолітніх дітей, на жаль, спостерігається суттєве збільшення росту злочинності.

За даними Офісу Генерального прокурора України відносно понад 500 осіб внесені відомості до Єдиного реєстру засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Створений Реєстр стає дієвим кроком для припинення таких злочинів. Відповідно до поданої оприлюдненої інформації «до нього увійшли також і ті, чия судимість за злочини знята або погашена в установленому законом порядку до Реєстру внесено дані про всіх кривдників дітей, які вчинили злочини до його створення. Це більш ніж 600 злочинців».

Офіс Генерального прокурора України неодноразово звертав увагу на поширення інформації щодо належного реагування правоохоронних органів на

випадки порушення прав дітей та посиленої уваги до них. Резонансними є випадки, що висвітлені в медіа, до прикладу, про гвалтування на Київщині малолітньої дитини – власної доньки, матір'ю зі співмешканцем; про трьох неповнолітніх на Закарпатті, які вчинили сексуальне насильство над неповнолітньою; про три довічні вироки за фактами найтяжчих злочинів проти дітей на Харківщині та Дніпропетровщині; про запрошення віддаленого знайомого 7-ми річної дитини в автомобіль для примушування зйомки порноконтенту в Києві; справу про вбивство Максима Матерухіна на фунікулері в Києві. На всі ці випадки держава мусить запровадити рішучі дії, оскільки непокарання злочинців або їх латентність призводить до іншого протилежного ефекту – суїциду серед дітей.

За даними Офісу Генерального прокурора України кількість самогубств серед дітей у віці 14-16 років за 2025 рік зростає на 17%.

Як справедливо зазначено в Декларації прав дитини «дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження» та «беручи до уваги, що людство зобов'язане надати дитині все найкраще, що воно має», український законодавець зробив низку рішучих кроків для гідного розвитку, виховання та життя дітей в суспільстві. Окреме місце серед них належить дітям-потерпілим, інтереси яких поділяються на два види: ті, що стосуються безпосередньо наслідків кримінального правопорушення, а також ті, що виникають та розвиваються під час кримінальних процесуальних відносин із дорослими людьми.

Як зазначив Руслан Кравченко, було направлено звернення до Верховної Ради із пропозицією посилити покарання за вбивства та згвалтування дітей. Він запропонував запровадити безальтернативне довічне ув'язнення за злочини особливої тяжкості проти неповнолітніх.

Свого часу ще Януш Корчак стверджував, що головні зусилля дорослих спрямовані, в основному, на те, щоб зробити дитину зручною для себе. Це, безумовно, непоправно, а ні для самої дитини, а ні для совісті дорослого. Та сьогодні настали часи, коли впевнено та поступово відбувається зміна свідомості всіх уповноважених осіб в бік вирішення не своїх власних потреб, а інтересів дитини, що складають пріоритет під час окреслення завдань. Так, жодне завдання кримінального процесу не може бути успішно вирішено, якщо ціною цього буде повторна травматизація дитини. Для сфери кримінального процесу відношення до потерпілої дитини стає тим лакмусом людяності, що може свідчити про прогрес свідомого ставлення та моральних чеснот.

Основна моральна вимога застосування норм кримінального процесуального законодавства будь-якою вповноваженою особою повинна полягати в такому простому формулюванні, що для потерпілої дитини будь-який захист буде недостатнім, якщо в межах людських відносин не зроблено все можливе. В цьому аспекті представлена робота є спробою розв'язання тих «болючих» проблемних питань, що постають перед уповноваженими службовими особами під час реалізації моральних засад доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх потерпілих.

Базисом для формування основних положень цього дослідження стали ґрунтовні праці вчених-криміналістів і процесуалістів щодо вагомих положень досудового розслідування злочинів, зокрема, за участю дітей: В. Г. Дрозд, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, Н. В. Кулакової, О. Г. Кулика, Є. Д. Лук'янчикова, О. В. Мельник, Н. В. Павлової, В. М. Плетенця, Л. Д. Удалової, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька та ін.

Серед сучасних наукових розроблень, які мають спеціалізований теоретико-прикладний характер, а також є підґрунтям для формування окремих позицій дисертації щодо визначення моральних засад доказування у кримінальних провадженнях стосовно неповнолітніх потерпілих, варто виокремити такі дослідження: О. В. Мельник «Моральні засади доказування у досудових стадіях кримінального процесу» (Київ, 2006) та М. В. Попович «Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи» (Київ, 2023).

Проте на сьогодні відсутні комплексні наукові дослідження, присвячені з'ясуванню моральних засад під час доказування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх потерпілих, що зумовлює суттєві труднощі у процесі доказування, прояви некомпетентності та недалекоглядності під час захисту дітей на етапі доказування. Водночас, як відомо, справа закону прописана в серцях, про що свідчить совість їх та думки їх, що або обвинувачують, або виправдовують одна одну.

Наведені обставини визначили актуальність окресленої проблематики, її наукову, теоретичну та практичну значущість й зумовили вибір теми цього дослідження особливо під час його написання в умовах воєнного стану.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки; положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 року); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України № 501/2015 від 24 березня 2021 року); Національної стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на період до 2028 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 708-р від 14 липня 2025 року); Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України № 24/2011 від 12 січня 2011 року); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України № 273/2023 від 11 травня 2023 року); планів науково-дослідницьких робіт Національної академії внутрішніх справ.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розв'язання конкретного наукового завдання з аналізу та розроблення моральних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. Для виконання окресленої мети визначено розв'язання таких завдань:

- здійснити аналіз особливостей становлення та розвитку інституту моральних засад доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього потерпілого;

- визначити методологічні засади дослідження впливу моральних засад на процес доказування у кримінальному процесі за участю потерпілої дитини;

- здійснити науковий аналіз міжнародних стандартів здійснення доказування за участю неповнолітнього потерпілого у кримінальному провадженні;

- описати та систематизувати гарантії забезпечення прав неповнолітнього потерпілого у кримінальному провадженні щодо виконання засад кримінального провадження;

- описати співвідношення моральних та правових засад у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього потерпілого;

- визначити особливості та проблеми застосування моральних засад під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій за участю потерпілої дитини: огляду, допиту, пред'явлення для впізнання, освідування та під час призначення/проведення експертизи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час реалізації моральних засад доказування за участю неповнолітніх потерпілих в досудовому розслідуванні.

Предметом дослідження є моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні.

Методи дослідження. У дисертації використано сукупність методів, зокрема загальнонаукові й спеціальні методи, які є засобами наукового пошуку. В основі їх застосовування є діалектичний метод, завдяки якому окремі елементи досліджуються у взаємодії та взаємозалежності.

Формально-логічні методи застосовувались під час аналізу матеріалів кримінальних проваджень, вироків суду, нормативно-правових актів, наукових положень та концепцій, які відображають специфіку дослідження (розділи 1–3). *Порівняльно-правовий метод* використано під час аналізу правових питань у сфері охорони дитинства, під час аналізу норм кримінального та кримінального процесуального законодавства (розділи 1–3). *Системно-структурний метод* використано у процесі формування загальної характеристики історії розвитку застосування моральних засад під час кримінального провадження за участю неповнолітньої потерпілої, визначенні міжнародних стандартів здійснення доказування за їх участю (розділ 1). *Функціональний метод* застосовано для формулювання особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) за участю потерпілої дитини (підрозділи 3.1–3.5). *Методи порівняльного правового прогнозування* застосовано під час формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері застосування моральних засад під час доказування за участю неповнолітніх потерпілих (підрозділи 1.1, 1.3, 2.3, 3.3). *Статистичний метод* та *соціологічний метод* застосовувались для аналізу оперативної та слідчо-судової практики, результатів здійсненого анкетування та узагальнення статистичних відомостей за темою дослідження (розділи 1, 2, 3). *Метод синтезу* був використаний під час формулювання

висновків та пропозицій за темою дисертації.

Емпіричну основу дослідження становлять результати аналізу судово-слідчої практики, дані узагальнень судових рішень, які містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень, дані офіційної статистичної звітності Офісу Генеральної прокуратури та МВС України за 2022–2024 рр. за темою дослідження; результати вивчення 218 кримінальних проваджень і результатів аналізу 386 обвинувальних вироків за участю потерпілих дітей (Вінницька, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернівецька та м. Київ); зведені результати опитувань 248 респондентів (слідчих, дільничних офіцерів поліції, працівників ювенальної превенції та працівників служб у справах дітей).

У роботі також було використано особистий досвід автора на посаді слідчого в Чернівецькій області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є першим у вітчизняній науці комплексним монографічним дослідженням щодо з'ясування моральних засад доказування за участю неповнолітніх потерпілих в досудовому розслідуванні, у якому сформульовано низку наукових положень і рекомендацій, що вирізняються науковою новизною, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Незважаючи на ґрунтовний внесок сучасних авторів в аналіз проблем захисту прав дітей, на сьогодні комплексного дослідження, присвяченого з'ясуванню моральних засад доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих, не здійснювалося.

Основні положення, що виносяться на захист:

вперше:

– розроблено визначення поняття «моральна допустимість доказу», під яким розуміється вимога закону, що пред'являється до форми доказів, властивість, яка не вступає в суперечність із правовими основами доказової діяльності, що означає відповідність порядку його отримання, закріплення загальноновизнаними морально-етичними вимогами;

– запропоновано авторську систематизацію причин виникнення морально-етичних проблем доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього потерпілого, до яких віднесено: мінімізацію переліку слідчих (розшукових) дій; відсутність учасників кримінального процесу, чії права повинні забезпечуватися під час кримінального провадження, та неможливість забезпечити їх недостатню процесуальну дієздатність; відсутність процесуальних підстав для залучення та допуску захисників та представників; обмеженість термінів ухвалення рішення тощо.

– запропоновано розглядати принцип синергії як моральної засади кримінального провадження, що представляє базову необхідність у об'єднанні зусиль різних відомств та організацій з метою захисту прав потерпілих неповнолітніх та дітей з особливими потребами, перш за все, в умовах воєнного стану;

– визначено необхідність формування інституту захисту прав потерпілих дітей як предтечі захисту прав людини;

– акцентується увага на врахуванні вповноваженими особами трьох основних складників під час проведення процесуальних дій з потерпілою дитиною: варіабельність індивідуального вікового психологічного розвитку; існування кризових вікових періодів, для кожного з яких відбуваються свої особливості та симптоми, схильності та особливості поведінки потерпілої дитини, що повинні викликати настороженість та привести її до психолога;

– визначено основну моральну вимогу «*primum pop posege*», в підтвердження якої в роботі наводяться рішення суду на захист ментального здоров'я потерпілих дітей;

удосконалено:

– розуміння необхідності розглядати вимогу безпечного спілкування як морально-етичну засаду кримінального провадження, що дозволяє спілкування з потерпілою дитиною лише уповноваженою на те особою;

– систему етапів протидії дискримінації щодо потерпілих неповнолітніх у кримінальному провадженні, що полягає, зокрема, в оцінці фактів, установленні причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, виявленні інтересів (потреб) сторін, впровадженні альтернативних домовленостей та реалізації можливих «здорових» відносин;

– підхід, в основі якого загальновизнані міжнародні стандарти та моральні засади доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітнього потерпілого, де базовими елементами є такі: а) спеціалізація компетентних державних органів, які здійснюють кримінальне провадження; б) участь спеціаліста, представника інтересів неповнолітнього потерпілого; в) спеціальні процедурні гарантії для неповнолітніх потерпілих як учасників слідчих (розшукових) дій; г) широке залучення громадськості, інститутів громадянського суспільства до кримінальних процесуальних проваджень за участю неповнолітніх потерпілих; д) пом'якшення окремих особливостей засади змагальності;

– установлені законодавцем гарантії проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх потерпілих та пропозиції для ефективного розв'язання питання запобігання вторинній віктимізації та психологічного захисту неповнолітніх потерпілих;

– напрям розвитку державної політики шляхом обов'язкового залучення у кримінальний процес спеціаліста у сфері вікової психології та педагогіки з визначенням його процесуального статусу;

– показання неповнолітнього потерпілого, що слід інтерпретувати як відомості, які мають значення для розслідування, що містять дані про джерело поінформованості, безпосередньо сприйняті та отримані належною посадовою особою під час проведення допиту та зафіксовані у протоколі слідчої (розшукової) дії.

набуло подальшого розвитку:

– положення щодо морально-психологічного контакту, спрямованого на створення сприятливої обстановки допиту неповнолітнього потерпілого;

– рекомендації з метою забезпечення прав дитини щодо включення до норм КПК України положення про участь у допиті неповнолітнього потерпілого: педагога та психолога чи психіатра, незалежно від розсуду слідчого, визначивши останнім їх процесуальний статус;

– думка щодо проведення пред'явлення для впізнання за участю неповнолітніх потерпілих, що має бути заснована на ситуаційному підході, під час реалізації якого найважливішим фактором, що визначає характер ситуації, повинен стати вік неповнолітнього потерпілого;

– потерпілоорієнтований підхід, поцілений на безбар'єрне спілкування з уповноваженими особами неповнолітнього потерпілого, а також на врахування думки потерпілої дитини з метою: 1) потерпіла дитина «терапією голосом» вивільняється від того, що сталося; 2) може сприяти застосуванню процедури відновного правосуддя щодо іншої дитини; 3) не залишається зі своїм болем наодинці, отримуючи низку психосоматичних розладів, а своєю розповіддю спонукає дотичного до її захисту дорослого здійснювати, зокрема превенцію, подальших подібних правопорушень.

– теоретичні положення щодо проведення окремих слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, спрямованих на одержання доказової інформації за участю неповнолітнього потерпілого в умовах дружніх до дитини та в її інтересах;

– рекомендації внести до КПК України статтю та викласти її в такій редакції:

«Окремі засади кримінального провадження для захисту прав дітей:

з метою захисту прав неповнолітніх потерпілих форма кримінального провадження повинна втілювати такі засади:

1) повага права дитини на збереження індивідуальності, беручи до уваги громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, 2) гуманізм та повага до віку та вразливостей; 3) право вільно висловлювати погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю; 4) сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є потерпілою чи свідком; 5) сприяння в умовах, що забезпечують здоров'я, самоповагу й гідність неповнолітнього; 6) безоплатна допомога перекладача, якщо неповнолітній не розуміє мови, що застосовується, чи не розмовляє нею; 7) право на нетравматичне спілкування; 8) право на обов'язкову участь представника неповнолітнього потерпілого особою, яка має право бути захисником; 9) швидкість проведення кримінального провадження; 10) право на закритий судовий розгляд».

– запропоновано внести зміни до низки статей чинного КПК України, зокрема, ст. 27, 225, 485, 487.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені у дисертації положення та рекомендації можуть бути використані та використовуються в:

– *науковій діяльності* – для подальшого вдосконалення доказування щодо реалізації моральних засад у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх

потерпілих на базі сформульованих і викладених теоретичних положень, висновків і рекомендацій (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 08.07.2024);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін: «Кримінальний процес», «Складання процесуальних документів на стадії досудового розслідування», «Складання кримінальних процесуальних документів», «Судові та правоохоронні органи України», а також під час підготовки підручників, посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з кримінального процесу (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 08.07.2024, Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 07.12.2024);

– *практичній діяльності* – для вдосконалення діяльності правоохоронних органів України (акти впровадження ГСУ Національної поліції України від 30.10.2024; Головне управління Національної поліції в Івано-Франківській області від 18.07.2024; Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції у м. Києві від 12.2024).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднені на круглих столах, науково-практичних конференціях, зокрема: «Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану» (м. Київ, 18 лист. 2022 р.), «Сімдесят треті економіко-правові дискусії» (Україна, Тернопіль – Польща, Переворськ, 22-23 бер. 2023 р.), «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 28 квіт. 2023 р.), «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (Україна, Тернопіль – Польща, Ополе, 16-17 січ. 2024 р.), «Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції»: матеріали круглого столу (Київ, 28 бер. 2024 р.), «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2 трав. 2024р.), «Захист прав дитини в умовах військової агресії» (м. Одеса, 31 трав. 2024 р.), «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (м. Кам'янець-Подільський, 25 черв. 2024 р.), «Дев'яносто треті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки» (Польща, м. Ополе, 28-29 січ. 2025 р.), «Сучасні психотехнології в роботі психолога і правника» (м. Київ, 14 трав. 2025 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображено у чотирнадцятьох наукових працях, зокрема в чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, а також у десятих тезах наукових доповідей.

Зокрема:

1. Семотюк С.Д. Розвиток моральних засад доказування у кримінальному провадженні за участю неповнолітніх потерпілих в частині запровадження спеціалізації суддів у справах дітей. *Право і суспільство*. 2024. № 1. С. 234-239.

2. Семотюк С.Д., Мельник О.В. До питання визначення моральних засад предмету доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. *Наукові перспективи*. 2024. № 3 (45). С. 887-897.
3. Семотюк С.Д. Взаємодія слідчого з оперативними працівниками на першопочатковому етапі розслідування сексуальних злочинів у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 7. С. 499-509.
4. Семотюк С.Д., Мельник О.В. Аксіологічне значення міжнародного гуманітарного права та кримінального права у забезпеченні прав дітей. *Журнал Східноєвропейського права*. 2025. №131. С. 154-161.
5. Віксич С.Д. Моральні засади доказування під час досудового розслідування за участю неповнолітнього потерпілого в умовах воєнного стану. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 18 лист. 2022 р.). Київ. 2022. С. 159-162.
6. Віксич С.Д. Показання неповнолітнього потерпілого у кримінальному провадженні: значення моральних засад під час їх отримання. *Сімдесят треті економіко-правові дискусії*: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наук.-практ. конф. (Україна, Тернопіль – Польща, Переворськ, 22-23 бер. 2023 р.). Тернопіль-Переворськ. 2023. С. 55-58.
7. Віксич С.Д. Моральна діяльність під час досудового розслідування за участю неповнолітнього потерпілого. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Міжвідомчої наук.-практ. конф. (Київ, 28 квіт. 2023 р.). Київ. 2023. С. 37-39.
8. Семотюк С.Д. Моральні засади як гарантії забезпечення прав потерпілого у кримінальному провадженні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Україна, Тернопіль – Польща, Ополе, 16-17 січ. 2024 р.). Тернопіль-Ополе. 2024. С. 61-64.
9. Семотюк С.Д. Апологетичний погляд на перспективи розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції щодо неповнолітніх потерпілих. *Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції*: матеріали круглого столу (Київ, 28 бер. 2024 р.). Київ. 2024. С. 324-327.
10. Семотюк С.Д. Принципи моралі в діяльності слідчого під час розслідування кримінальних правопорушень за участю неповнолітнього потерпілого. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті професора Ю.І. Азарова. (Київ, 2 трав. 2024 р.). Київ. 2024. С. 257-260.
11. Семотюк С.Д., Мельник О.В. Вибір законного представника дитини як моральний обов'язок уповноваженої особи. *Захист прав дитини в умовах військової агресії*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 31 трав. 2024 р.). Одеса. 2024. С. 157-161.
12. Семотюк С.Д. Місце захисту прав дитини в кримінальному провадженні як предтеча формування механізму захисту прав людини.

Національні та міжнародні механізми захисту прав людини: матеріали Всеукраїнського круглого столу. (Кам'янець-Подільський, 25 черв. 2024 р.). Кам'янець-Подільський. 2024. С. 67-70.

13. Семотюк С.Д., Мельник О.В. До питання визначення віктимної поведінки розумово відсталих малолітніх потерпілих у кримінальному провадженні. *Дев'яносто треті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції*. (Польща, Ополе, 28-29 січня 2025 р.). С. 75-77.

14. Семотюк С., Мельник О. Попередження можливих кримінальних процесуальних конфліктів за участю потерпілої дитини з травмою розвитку, що пов'язана зі зневагою. *Сучасні психотехнології в роботі психолога і правника: матеріали науково-практичного круглого столу*. (НАВС, кафедра психології Навчально-наукового інституту права та психології, 14 трав. 2025 р.). С. 52-56.

Характеристика особистості здобувача.

Семотюк Софія Дмитрівна, народилася 26 серпня 1999 року в с. Кліводин Кіцманського району Чернівецької області.

У 2020 році закінчила Національну академію внутрішніх справ за спеціальністю "Право" (диплом бакалавра).

У 2022 році закінчила Національну академію внутрішніх справ за спеціальністю "Право" (диплом магістра з відзнакою). Під час навчання виявила наукові здібності, що підтверджуються дипломом МОН України.

З лютого 2022 року працювала на посаді слідчого слідчого відділення відділення поліції № 2 Чернівецького районного управління поліції ГУНП в Чернівецькій області.

З січня 2025 року перебуває в відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

У серпні 2022 року була зарахована до аспірантури Національної академії внутрішніх справ на заочну форму навчання та закріплена за кафедрою кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ.

29 листопада 2022 року Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (протокол № 15) затверджена тема дисертації "Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні" та науковий керівник Мельник Оксана Вікторівна, доцент кафедри кримінального процесу НАВС, кандидат юридичних наук, доцент.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Семотюк Софії Дмитрівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Семотюк Софії Дмитрівни на тему «Моральні засади доказування за участю неповнолітнього потерпілого в досудовому розслідуванні», до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 17, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий:

**Завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Олена ТАРАН